

Nr 111.

Ankom till riksdagens kansli den 23 september 1914 kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser med avseende å statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara.

(3:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 284, av den 18 september 1914 har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva att med avseende å statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara må i fråga om premiers erläggande och försäkringens omfattning tillämpas förändrade bestämmelser av i huvudsak det innehåll, som finnes i berörda statsrådsprotokoll angivet.

Departementschefen har till ovanberörda statsrådsprotokoll anfört följande.

»I en den 14 augusti 1914 avlåten proposition, nr 271, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, där det för främjande av sjöfartens återupptagande funnes nödigt, tillsvidare ikläda staten ansvar för krigsrisk för fartyg och last i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av tillkallade sakkunniga föreslagits.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Denna proposition vann riksdagens bifall; och i anledning härav utfärdade Kungl. Maj:t den 17 augusti 1914 förordning om statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara (svensk författningssamling nr 139). Samtidigt tillsattes en statens krigsförsäkringskommission, som skulle handhava statens krigsförsäkringsrörelse.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 6 saml. 67 häft. (Nr 111—112.) 1

Syftet med nyssnämnda åtgärder var att ånyo få i gång vår utländska sjöfart, som till följd av det i Europa rådande krigstillståndet blivit så gott som fullständigt nedlagd. Detta har till väsentlig del lyckats. Emellertid ligga ännu en stor mängd svenska fartyg oversamma, och det vill synas som om detta i avsevärd mån icke vore beroende därpå, att frakter saknas, utan fastmera vore att åtminstone delvis tillskriva den omständigheten, att statens krigsförsäkring i saknad av nödig erfarenhet icke blivit i alla avseenden fullt lämpligt anordnad. Också hava under den korta tid, krigsförsäkringen tillämpats, inkommit åtskilliga framställningar, avseende mer eller mindre genomgripande förändringar i försäkringsrörelsen.

Innan jag angiver dessa framställningar, vill jag i korthet erinra därom, att den svenska krigsförsäkringen är frivillig med fasta premier, vilka skola bestämmas för resa. Annat fartyg än svenskt maskindrivet fartyg eller svenskt fiskefartyg får ej vara föremål för krigsförsäkring. Krigsförsäkring av last kan endast avse inrikes varuförsändning eller försändning av vara, bestämd till Sverige, eller av svensk vara, bestämd till utlandet, samt får allenast tecknas för transport å fartyg, som är av svenska staten krigsförsäkrat. Vid krigsförsäkring av fartyg får försäkringssumman ej överstiga 80 procent av fartygets taxerade värde och ej heller ett belopp av 400,000 kronor. Genom försäkring av last övertages ej ansvar för mer än 80 procent av försäkringsvärdet, med mindre staten för vad som överstiger nämnda andel av försäkringsvärdet erhåller återförsäkring hos svensk försäkringsgivare. För gods, som samtidigt föres med visst fartyg, kan ej ansvar övertagas för mer än tillhoppa 400,000 kronor, varvid dock ej medräknas belopp, för vilket återförsäkring måste äga rum, efter vad nyss nämnts.

De förut omförmälda framställningarna äro följande.

I en den 20 augusti 1914 dagtecknad skrivelse har ledamoten av riksdagens första kammare Oscar Trapp framhållit önskvärdheten av att krigsförsäkring meddelades för svenska fartyg, som ginge i fraktfart endast mellan utländska hamnar, över vilken framställning krigsförsäkringskommissionen avgivit utlåtande den 25 augusti 1914.

I skrivelse den 23 augusti 1914 har rederiaktiebolaget Banco gjort framställningar, som delvis gå ut på en väsentlig omläggning av det tillämpade försäkringssystemet. Med anledning härav har krigsförsäkringskommissionen den 1 september avgivit yttrande, varefter bolaget inkommit med påminnelser.

Rederiaktiebolaget Nordstjernen har i skrivelse den 24 augusti 1914 anhållit, att krigsförsäkring måtte lämnas å varor, som skeppades å icke krigsförsäkrade båtar. Häröver har krigsförsäkringskommissionen yttrat sig den 26 i samma månad.

Framställning i sistnämnda syfte har jämväl gjorts av kommerskollegium i skrivelse den 25 augusti 1914, varöver försäkringsinspektionen den 1 september 1914 inkommit med infortrat utlåtande.

Slutligen har krigsförsäkringskommissionen inkommit med två särskilda framställningar, dagtecknade den ena den 12 september 1914 och den andra innevarande dag, i vilka framställningar kommissionen till behandling upptagit de frågor, däri kommissionen anser, att ändringar beträffande statens krigsförsäkring för närvarande kunna ifrågakomma.

Då krigsförsäkringsinstitutet här infördes, måste å ena sidan största möjliga skyndsamhet iakttagas. Å andra sidan saknades såsom nyss nämnts all erfarenhet, huru ett dylikt institut lämpligen borde anordnas. Det torde under sådana förhållanden vara förklarligt, om de anordningar, som vidtagits, visat sig efter vunnen erfarenhet behöva i åtskilliga avseenden förändras. Den tid, som krigsförsäkringen varit i tillämpning, har visserligen varit ganska kort, men dock tillräcklig för att ådagalägga behov av vissa förändringar med avseende å denna försäkring.

Jag vill emellertid redan från början omförmåla, att jag icke anser mig böra nu till behandling upptaga eller förorda något ändringsförslag utöver dem, som av krigsförsäkringskommissionen berörts i dess nyssnämnda framställningar, för vilka jag strax skall redogöra.

Dessförinnan anhåller jag dock att få yttra några ord angående frågan om själva systemet för krigsförsäkring av fartyg.

Såsom redan nämnts grundar sig det svenska systemet på frivillig försäkring med fasta premier. Uppstå förluster, som icke täckas av inbetalda premier, svarar staten för desamma. I motsats härtill äro de i våra grannländer Norge och Danmark tillämpade systemen byggda på principen om ömsesidig tvångsförsäkring av fartyg med därav följande skyldighet för försäkringstagarna att svara för förluster, som icke fyllas av erlagda premier. Då åtminstone vad beträffar den norska kaskoförsäkringen för denna upptagits relativt låga premier, betydligt understigande de svenska krigsförsäkringspremierna, har detta bidragit till, att de norska redarna kunnat hålla lägre fraktsatser än de av svenska redare tillämpade. Härigenom har uppstått en konkurrens mellan svenskt och norskt tonnage, som visat sig vara ogynnsam för det förra; och från svenskt redarhåll har gjorts gällande, att man icke skulle kunna

med fördel upptaga tävlan med de å norska båtar tillämpade frakterna, med mindre vår krigsförsäkring omlades efter norskt mönster.

För att utröna den allmänna meningen inom intresserade kretsar i denna fråga ävensom för att erfara, vilka önskemål i övrigt förefunnes beträffande krigsförsäkringen, har genom kommerskollegii försorg sammankallats ett möte här i staden av representanter för redare och befraktare. Detta möte har i dag avhållits under mitt ordförandeskap. Vid mötet framhölls enstämigt angelägenheten däraf, att betydande lättnader med avseende å kaskopremierna medgäves. Sedan emellertid för mötet framlagts ett förslag i detta syfte, i huvudsak överensstämmande med ett av krigsförsäkringskommissionen nu framställt sådant, till vilket jag strax skall återkomma, uttalade sig det långt övervägande flertalet av de vid mötet närvarande redarna för bibehållande och utbyggande av det hos oss tillämpade systemet för krigsförsäkring. Vid nu angivna förhållande och med hänvisning till vad krigsförsäkringskommissionen, på sätt jag i annat sammanhang skall omförmåla, i saken yttrat anser jag det icke vara nödigt att ingå på vidare prövning av frågan om en total omläggning av grunderna för vårt försäkringssystem.

Då jag nu övergår att behandla de av krigsförsäkringskommissionen framställda förslagen, tillåter jag mig att först redogöra för det nyss nämnda, som avser att åstadkomma lättnader i fråga om premierna vid kaskoförsäkringen. Kommissionen anför härom i sin denna dag avlätna skrivelse följande:

»Enligt det i Sverige införda systemet för krigsförsäkring erhåller redaren sin försäkring mot en premie, som erlägges före resan och som bestämts så, att den skall motsvara krigsrisk. Utöver denna premie har redaren icke att betala någonting. Visar det sig vid försäkringsverksamhetens slut, att premieinkomsten icke täcker statens utgifter för försäkringen, får bristen täckas av statsmedel.

Detta system medför den fördelen för redarna, att de kunna göra exakta kalkyler över sina kostnader. Härutinnan är systemet överlägset det norska, enligt vilket en mindre förskottspremie erlägges, men eventuell brist skall efter försäkringsverksamhetens avslutande täckas av redarna genom efterskottspremier, vilkas belopp icke kunna beräknas på förhand.

Uppenbart är emellertid, att även det norska systemet har sina fördelar. Det är givetvis en ej ringa fördel, att den premie, som skall kontant erläggas i förskott under dessa penningknappa tider, är så låg som möjligt. Och *möjligheten*, att efterskottspremien blir obetydlig, gör att norska redare kunna i sin fraktpolitik räkna med chansen härför och sålunda bjuda billigare frakt än svenska redare, som måste se till, att de få sin höga förskottspremie täckt.

Som bekant har man från vissa redarehåll med styrka framhållit särskilt

den senare synpunkten och därför yrkat på att den svenska krigsförsäkringen skulle ordnas efter den norskas mönster.

Kommissionen har för sin del icke kunnat förorda sådant systembyte. Fördelen av att redaren blir fri från krigsrisk mot en fast premie synes kommissionen större än fördelen av att förskottspremien kan sättas lägre, om uttaxering i efterskott införes. Det norska premiesystemet låter icke förena sig med principen, att försäkringen skall vara frivillig. Och för ett övergivande av denna princip torde det icke finnas sympati bland det övervägande antalet redare, vartill kommer att införandet av obligatorisk försäkring förutsätter en lagstiftning, vartill tid ej finnes.

Däremot finner kommissionen det synnerligen önskvärt, om man skulle kunna ordna saken så, att ovan angivna fördelar hos det norska systemet skulle kunna vinnas utan att redaren förpliktades att erlægga mer än den före resan bestämda premien.

Detta synes nu kunna vinnas därigenom, att den bestämda kaskopremien erlægges endast till en viss del kontant före resan, till återstoden genom en revers. Om därpå vid försäkringsverksamhetens slut det visar sig, att de kontant erlagda premierna varit tillräckliga för att täcka alla statens kostnader, skulle ingenting av de reverserade beloppen utkrävas. I motsatt fall skulle så stor del av dessa belopp indrivras, som vore erforderligt för kostnadernas täckande.

Ett sådant system förenar de svenska och norska systemens goda sidor och är därför fördelaktigare för rederinäringen än båda dessa system.

Mot detsamma kommer måhända den anmärkningen att framställas, att det i grunden innebär en återbetalning av förskottspremien, i den mån denna visat sig för stor. Förslag att stadga sådan återbetalning har väckts i en motion i riksdagens andra kammare, men avslagits av riksdagen. I sitt utlåtande över motionen yttrade statsutskottet, att »då de redare, som erlagt premier för krigsriskförsäkring, icke torde underlåta att av befraktarna uttaga full ersättning för erlagda premier, en möjlig återbetalning från statens sida till de försäkrade, det vill säga redarna, skulle få karaktären av ren gåva». I någon mån kan detta anföras även mot kommissionens nu framställda förslag. Men det torde dock kunna förväntas, att svenska redare, om de få denna förmån, komma att i konkurrens med norska redare *liksom dessa* räkna med sin utsikt att icke få betala mer än en del av de reverserade premiebeloppen och sålunda komma att bjuda minst lika låga frakter som deras utländska konkurrenter. I så fall skulle sålunda det föreslagna efterskänkandet av det icke erforderliga reversbeloppet *icke* »få karaktären av ren gåva» utan komma även befraktarna till godo i form av minskad fraktkostnad.

Kommissionen har tänkt sig, att denna förmån att ej behöva inbetala hela premien kontant i förskott skulle tillkomma endast de redare, som för tidigare resor kontant erlagt premier till ett sammanlagt belopp av t. ex. 3 procent av det högsta belopp, för vilket fartyget enligt förordningen kan försäkras. Av kontant inbetalt belopp skulle redarna givetvis icke äga att återbekomma något. När en redare erlagt premier till detta belopp, skulle han för nya resor ej kontant inbetala mer än t. ex. $\frac{1}{4}$ av premien och reversera resten.

På grund av det nu anförda får kommissionen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att vid meddelande av krigsförsäkring medgiva att viss del av kaskopremien må

kunna erläggas genom en revers och att sådana premiereverser skola indrivas vid krigsförsäkringsverksamhetens avslutande endast i den mån, som är erforderligt för att täcka statens utgifter för krigsförsäkringen.»

I detta sammanhang torde böra omförmälas, att enligt uppgift från krigsförsäkringskommissionen denna till och med den 16 september 1914 tecknat krigsförsäkringar till sammanlagda belopp av 51,436,696 kronor för fartyg och 28,862,260 kronor 57 öre för varor. I premier hava vid samma tid influtit tillhopa 1,328,947 kronor 10 öre. Endast en förlust har drabbat krigsförsäkringsrörelsen, nämligen en kaskoförsäkring å 400,000 kronor för den förolyckade ångaren S:t Paul från Göteborg. En betydande del av övriga åtgagna risker äro numera utlupna.

På sätt redan nämnts, synes det vara av största vikt för den svenska rederinäringen, att lättnader beredas densamma i fråga om premierna för kaskoförsäkring. Endast genom införande av väsentliga lindringar härvidlag torde det vara möjligt att få ut på havet den stora del av den svenska handelsflottan, som nu ligger stilla. Det förslag, som i detta syfte framstälts av krigsförsäkringskommissionen, synes mig vara i stort sett väl funnet. Å det förenämnda mötet vann också förslaget ganska allmänt erkännande, och mot detsamma framställdes huvudsakligen endast en mera väsentlig anmärkning, gående ut därpå, att förmånen att få utgöra en del av premien medelst revers icke borde begränsas till redare, som för tidigare resor med samma fartyg kontant erlagt premier till visst belopp, utan hädanefter borde tillkomma varje kaskoförsäkringstagare.

För min del finner jag nyssnämnda anmärkning befogad. Den angivna begränsningen torde åtminstone delvis vara tillkommen av hänsyn till äldre försäkringstagare i syfte att åvägabringa en viss likställighet i fråga om ekonomiska prestationer till krigsförsäkringen mellan dessa och nytillkomna försäkringstagare. Jag anser emellertid, att något dylikt hänsynstagande icke är påkallat, då man väl får förut-sätta, att redarna gjort sig betäckta för sina premieutgifter genom fast-ställande av därefter lämpade fraktsatser. Men härtill kommer ett för mig ännu mera avgörande skäl för uteslutande av ifrågavarande be-gränsning, och det är, att hela syftet med den här föreslagna lindringen i fråga om premiebetalningen kan i hög grad äventyras, om ej den-samma omedelbart kommer sjöfartsnäringen till godo. Det torde näm-ligen vara rätt tvivelaktigt, om det kan bliva möjligt att sätta i gång

upplagt tonnage, därest för de första resorna hela premierna skola kontant erläggas.

I fråga om krigsförsäkringskommissionens förslag i övrigt har jag icke någon annan erinran att göra, än att det synes mig vara lämpligt, att man fastslår till huru stor del premien skall erläggas kontant och till huru stor del medelst skuldförbindelse. Jag förordar därvid den av kommissionen antydda proportionen, en fjärdedel och tre fjärdedelar.

Om vid krigsförsäkringsverksamhetens slut statens utgifter för denna verksamhet i dess helhet överstiga de kontant erlagda premierna och räntorna därå, skall bristen så långt ske kan täckas genom inbetalning av reverserna. Är bristen mindre än summan av reversbeloppen, skall den del erläggas av samtliga reverser, som erfordras för bristens täckande.

Det lär vara självfallet, att, därest ersättning skall utbetalas för krigsförsäkring, för vilken premien delvis erlagts med skuldförbindelse, den reverserade premieskulden för den ifrågavarande resan skall gå i kvittning mot försäkringstagarens fordran på försäkringssumman.

Jag kommer nu till av försäkringskommissionen i skrivelsen den 12 september 1914 behandlade förslag, vilka samtliga förslag åsyfta utvidgningar i ett eller annat avseende av statens krigsförsäkringsrörelse. Nämda skrivelse lyder sålunda:

»Under den tid, statens krigsförsäkringskommission varit i verksamhet, hava till densamma från olika håll framställts önskingar om att villkoren för krigsförsäkringar måtte i ett eller annat avseende bliva förändrade. Med förbigående av sådana förslag, som avse en fullständig omläggning av hela försäkringssystemet, vill kommissionen härmed i underdånighet bringa till Eders Kungl. Maj:ts kännedom de förslag, som framställts i fråga om

1) försäkring av vara för transport även å fartyg tillhörande främmande neutral stat,

2) höjning av försäkringssummans maximum på en köl,

3) försäkring av segelfartyg,

4) försäkring för resa mellan icke svenska hamnar.

Med avseende på *första* punkten vill kommissionen anföra följande.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förordning den 17 augusti 1914 må försäkring å varor allenast beviljas för transport å fartyg, som av staten medgivits krigsförsäkring å kasko. Emot denna bestämmelse har till en början erinrats, att om redaren underlåter att försäkra sitt fartyg, varuägaren skulle vara utesluten från rätt att erhålla försäkring. I anledning av denna anmärkning vill kommissionen emellertid erinra, att nådiga förordningen icke innehåller någon förbindelse för redaren att helt kaskoförsäkra sitt fartyg, utan att förordningens bestämmelse enligt

av kommissionen tillämpad praxis anses uppfylld, för den händelse redaren försäkrat fartyget allenast till någon del. Ehuru sålunda den angivna bestämmelsen icke torde göra det omöjligt för en varuägare att vid fraktavtalets uppgörande tillförbinda redaren att kaskoförsäkra fartyget, så förhindrar sagda bestämmelse å andra sidan vederbörande varuägare från att erhålla krigsförsäkring å varor, som transporterats med icke svenska fartyg. Detta torde i allmänhet också vara fullkomligt riktigt, då ju staten icke med sin krigsförsäkring vill stödja utländska redare i deras konkurrens med svenska redare.

Men man har för kommissionen gjort gällande, att det gäves fall, där antingen sådan konkurrens icke föreläge eller faran för densamma kunde genom lämpligt handhavande av varuförsäkringar så inskränkas, att den ej vore att räkna med. Sådana fall vore följande:

a) När en svensk redare uppehölle en regelbunden linje i samtrafik med en utländsk redare, tillhörande en neutral stat, borde gods, som anmäldes till transport på denna linje, kunna krigsförsäkras oberoende av om detsamma transporterades med den svenska eller den utländska redarens båt. Medgäves ej detta, kunde det inträffa, att vara, som krigsförsäkrats för transport med den svenska båten, ej komme med denna utan med den utländska och då utan krigsförsäkring.

b) Det hade visat sig svårighet för den norrländska trävaruexporten att i rätt tid erhålla tillräckligt svenskt tonnage. Då denna export vore av mycket stor betydelse för landets ekonomi och seglationstiden snart lede mot sitt slut, vore det angeläget, att trävaror och trämassa finge krigsförsäkring även för transport å utländskt fartyg.

Den sålunda från vissa håll begärda utvidgningen av statens varuförsäkring synes kommissionen icke utan sina betänkligheter. Genomföres denna, kommer vara att kunna försäkras å utländsk båt, som givetvis icke är försäkrad av svenska staten, under det vara icke må försäkras å svensk båt, med mindre denna åtminstone till någon del är försäkrad enligt förordningen. Sistnämnda villkor, som enligt kommissionens åsikt bör bibehållas bl. a. av det skäl, att dess uppgivande skulle medföra att besättningens rätt till olycksfallsersättning icke bleve tryggad, medför vissa svårigheter vid varuförsäkringen. Det skulle alltså bliva lättare för varuägare att ordna varuförsäkringar för transport med en utländsk båt än med en svensk, vilket skulle göra de utländska redarna fördelaktigt ställda i förhållande till de svenska. Detta är tydligen icke önskvärt. Risker för staten är även mindre vid transport med svensk båt, därför att enligt kaskoförsäkringens villkor båten är skyldig att följa den väg, som kommissionen föreskrivit. Och enligt samma villkor är en svensk båt, vid äventyr att kaskoförsäkringen blir ogiltig, förbjuden att föra krigskontraband, vilket däremot en utländsk oförsäkrad båt har frihet att göra. Skulle utländska båtar, vilkas last försäkrats av svenska staten, beslagläggas för krigskontraband, kunde detta medföra ej blott kostnad utan även obehag för staten.

Skulle emellertid Eders Kungl. Maj:t finna, att de skäl, som tala för den begärda utvidgningen, äro starkare än de, som tala däremot, anser kommissionen, att vissa villkor böra stipuleras, som i möjligaste mån undanröja de ovan uttalade betänkligheterna.

I fråga om de reguljära linjerna (fallet a) bör det stipuleras, att avtal om dylik samtrafik skall vara träffat före krigets utbrott. Med denna inskränkning kommer

medgivandet att gälla endast några få linjer. Självklart är, att den svenska redaren skall hava sina båtar försäkrade enligt förordningen.

I fråga om trävaruexportens behov av försäkring för transport å utländska båtar bör stadgas, att sådan försäkring må beviljas, endast när användningen av utländskt tonnage prövas vara nödvändigt eller åtminstone synnerligen önskvärdt för exporten. För att än mer förhindra, att denna varuförsäkring blir ett stöd åt utländska redare i deras konkurrens med svenska, böra varuförsäkringspremierna, åtminstone i de fall då det ej är bevisat att svenskt tonnage ej står att få i rätt tid, bestämmas högre vid transport med utländskt fartyg än vid transport med svenskt. På detta sätt kan kommissionen tillse, att exportören icke har någon ekonomisk fördel av att välja den utländska redaren, därför att denne eventuellt kan erbjuda billigare frakt av den anledning, att han har sitt fartyg krigsförsäkrat på billigare villkor än den svenska eller att han ej behövt tillförsäkra befälhavare och besättning olycksfallsersättning, såsom den svenska förordningen föreskriver.

Med avseende på *andra* punkten eller försäkringssummans maximum vill kommissionen anföra följande:

Att nu gällande maximum — 400,000 kronor för kasko och 400,000 kronor för varor — i ej så få fall är väl lågt, finner kommissionen ostridigt. Sålunda äro flera av Sveriges transatlantiska ångare av betydligt högre värde, och det skulle innebära en synnerligen stor risk för dessa rederier att gå med hälften eller kanske mera av fartygen oförsäkrade. Det har även meddelats kommissionen, att då svensk redare försäkrat dylikt överskottsvärde i utländskt bolag han måst betala en premie fyra gånger så stor som den kommissionen noterat. Det är även att förutse att vid mera kritiska tider ingen försäkring ens kan vara att erhålla på annat håll. Även beträffande varorna har man ansett, att gränsen satts för lågt. Särskilt lasterna från Amerika äro ofta av betydligt högre värde. På grund härav och då det icke kan förnekas, att under nuvarande tider det är av stor vikt för staten, att de transatlantiska linjerna uppehållas, anser sig kommissionen böra föreslå ett höjande av de värden, vilka må av staten försäkras.

Med den starka tillslutning, som varuförsäkringens fått, finner kommissionen sig kunna tillstyrka, att varuförsäkringens maximum höjes till 600,000 kronor. Om, som antagligt är, de enskilda bolag, vilka i reassurans övertaga 20 procent av varans försäkringsvärde, höja sitt maximum i samma proportion, skulle alltså kommissionen kunna försäkra varor för högst 750,000 kronor på en köl.

Vad kaskoförsäkringens maximum beträffar, vill kommissionen framhålla, att detta maximum redan nu är så högt i jämförelse med medelförsäkringssumman (ung. 100,000 kronor), att en höjning av detsamma kan menligt inverka på kaskoförsäkringens stabilitet. Om staten det oaktat anser sig böra höja sitt maximum, synes detta böra göras på sådant sätt, att eventuella förluster på de större ångarna icke medföra ett fördyrande av försäkringens för de mindre båtarna. För den skull bör kommissionen dels bestämma premierna för över 400,000 kronor liggande belopp efter högre procentsatser än för belopp intill 400,000 kronor, dels låta premierna för de till högst 400,000 kronor försäkrade båtarna vara oberoende av, om de till högre värden försäkrade båtarnas premier visa sig vara tillräckliga eller ej för att täcka de förluster, som eventuellt uppstå på de större båtarna. Då premiebestämningen enligt den nådiga förordningen är lagd i kommissionens hand, synes på detta vis en höjning av kaskoförsäkringens maximum kunna ske utan att äventyra det

stora flertalets intressen. Givet är däremot, att *statens* risk ökas genom en sådan höjning, enär de större båtarna, som sålunda skulle av kommissionen föras i en särskild försäkringsavdelning, ej äro tillräckligt många. Om Eders Kungl. Maj:t finner, att staten bör ikläda sig denna större risk för att därigenom möjliggöra även de större båtarnas befraktning, anser kommissionen, att kaskoförsäkringens maximum i anseende till de höga värdena på ifrågavarande båtar bör höjas till 800,000 kronor.

Vad beträffar *tredje* punkten eller segelfartygens försäkring, anser kommissionen, att staten bör bevilja sådan. Visserligen är risken för dessa fartygs förolyckande större, vilket givetvis finge sitt uttryck i högre premiesatser, men å andra sidan är deras genomsnittsvärde lågt. Särskilt för den svenska kustfarten skulle det kunna vara av betydelse, om krigsförsäkringen kunde utsträckas även till segelfartyg.

Kaskoförsäkring å segelfartyg bör enligt kommissionens förmenande ej beviljas för annat än totalförlust. Högsta belopp på en köl bör sättas till 200,000 kronor för kasko och 200,000 kronor för varor.

Vad slutligen angår frågan om försäkring av resa mellan utländska hamnar, må erinras därom, att enligt ovannämnda nådiga kungörelse krigsförsäkring må slutas, endast då det prövas vara av väsentlig betydelse för tillförseln av förnödenheter eller eljest för vidmakthållande av handel eller annan näring. Från visst håll har denna bestämmelse tolkats så, att kaskoförsäkring av ångfartyg gående i allmän trampfart skulle vara utesluten, och har i samband därmed av en intresserad person även lämnats en utredning, som skulle visa, att ungefär hälften av den svenska handelsflottan vore »trampångfartyg i egentlig mening» och således utesluta från försäkring. I anledning härav vill kommissionen upplysa, att kommissionen i stor utsträckning meddelat försäkring å trampfartyg. För resor *uteslutande* mellan utländska hamnar har emellertid försäkring icke ansetts böra meddelas, varemot försäkring meddelats, då sådan resa kombinerats med export av varor från Sverige eller med resa för avhämtande av last, avsedd för Sverige. Att det icke mött överstigliga svårigheter att på sådant sätt anordna resorna torde framgå därav, att bland de i den nämnda utredningen under rubriken »trampfartyg i egentlig mening» upptagna 359 fartygen kommissionen redan försäkrat 185 stycken. På grund av vad sålunda anförts finner kommissionen ej skäl föreligga att i nu berörda avseende göra någon ändring i förordningen.»

Vid införandet av krigsförsäkringen var helt naturligt, att man iakttog stor försiktighet och icke ville giva företaget större omfattning än som syntes alldeles oundgängligt. Frånsett risken, vilken var och fortfarande är vanskelig att bedöma, stod man inför ovissheten, om det överhuvud taget skulle visa sig möjligt att i någon större utsträckning återupptaga den utrikes sjöfarten och uppehålla våra utländska handelsförbindelser. Sedan det emellertid numera blivit uppenbart, att sjöfarten kan bedrivas och att stort behov finnes av lägenheter för såväl ut- som införsel, synes det vara riktigt att taga i övervägande, huruvida icke genom lämpliga utvidgningar av försäkringsrörelsen ökade fördelar skulle kunna beredas de inhemska näringarna.

Vad då först beträffar frågan om *försäkring av vara för transport å fartyg, tillhörande främmande neutral stat*, vill jag nämna, att densamma var föremål för överläggning å det förut omförmälda, innevarande dag hållna mötet. Härvid uttalades, utan att gensägelse däremot gjordes, att krigsförsäkring borde få meddelas för varor å båtar, som tillhörde med svenska redare i regelbunden linjetrafik samseglande utländska redare. I fråga åter om krigsförsäkring i andra fall av varor å utländsk köl voro meningarna vid ifrågavarande möte mycket delade. I stort sett stodo därvidlag redarintressena och befraktarintressena emot varandra. Dock framhölls från redarhall, att man icke borde motsätta sig den här ifrågasatta utvidgningen av krigsförsäkringen, därest redarna erhöle rätt att få sina fartyg krigsförsäkrade, då dessa inge i uteslutande utländsk fraktfart.

För egen del anser jag mig böra förorda, att förevarande frågor om krigsförsäkring av varor å utländska fartyg lösas i enlighet med de av krigsförsäkringskommissionen angivna linjerna med den förändring allenast, att medgivandet om rätt för krigsförsäkringskommissionen att bevilja varuförsäkring å främmande fartyg, när användningen av utländskt tonnage prövas vara nödvändigt eller åtminstone synnerligen önskvärt, icke inskränkes att gälla blott trävaruexporten utan blir tillämpligt jämväl på annan export ävensom på import av för landet nödvändiga varor.

Med ett klokt och försiktigt begagnande av den rätt, som här föreslås skola läggas i krigskommissionens hand, lära betydande fördelar kunna beredas landet i dess helhet och någon verklig olägenhet icke behöva tillskyndas den svenska rederinäringen. Vad för övrigt denna närings särskilda intressen beträffar, ämnar jag för tillgodoseende av desamma förorda ett tillmötesgående av deras krav på krigsförsäkring av svenska fartyg i utländsk fart.

Angående förslaget om *höjning av försäkringssumman å en köl* kan meddelas, att å det meromnämnda mötet, där detta förslag föredrogs, detsamma icke mötte annan invändning än att från ett håll framhölls önskvärdheten av att kaskoförsäkringens maximum måtte bestämmas till en miljon kronor, varjämte en talare förklarade det icke vara riktigt och rättvist, att premierna för högre kaskoförsäkringsbelopp skulle bestämmas efter högre procentsatser.

Förslaget om *höjning av maximum för varuförsäkring* föranleder icke någon erinran från min sida. Fastmera anser jag, att kommissionen bör bemyndigas att i undantagsfall bevilja försäkring även utöver det nu föreslagna maximum. Om t. ex. en spannmålslast från Amerika anmäles till försäkring på ett fartyg, där annan last redan försäkrats

för maximibeloppet, kunna förhållandena vara sådana, att det bör stå kommissionen öppet att medgiva dess försäkring.

Vad krigsförsäkringskommissionen, ehuru med tvekan, ifrågasatt rörande höjning av kaskoförsäkringens maximibelopp vill jag ej frångå. Kommissionens förslag synes mig innebära en lämplig medelväg för ett utökande av sistnämnda försäkring, som särskilt vad beträffar våra transoceanska linjebåtar nog varit väl snävt begränsad. Jag vill härvidlag framhålla, att till följd därav, att den europeiska sjöfarten på grund av krigsförhållandena är till stor del för oss stängd, det är än angelägnare, att den avlägsnare trafiken kan uppehållas.

I betraktande av den stora risk, staten ikläder sig genom att till höga belopp medgiva försäkring av ett relativt fåtal stora båtar, synes det mig vara riktigt, att, såsom kommissionen föreslagit, premierna för de större försäkringarna bestämmas efter en högre skala.

Till vad krigsförsäkringskommissionen föreslagit beträffande *krigsförsäkring av segelfartyg* lämnar jag min anslutning.

Förslaget om att lämna krigsförsäkringskommissionen ett uttryckligt medgivande att *krigsförsäkra fartyg för resa, som icke berör svensk hamn*, har av kommissionen avstyrkts i dess förut återgivna skrivelse av den 12 innevarande september. Emellertid har kommissionen under hand meddelat mig, att den på grund av upplysningar, som framkommo vid det oftanämnda, i dag avhållna mötet, numera tillstyrker, att försäkring av angivna slag får meddelas.

Vid ifrågavarande möte meddelades, att, då på grund av isförhållandena i Östersjön sjöfarten på detta vatten för året upphörde, en stor del av det tonnage, som befarit Östersjön, plögade söka sig ut till avlägsnare farvatten för att där gå i fraktfart. En dylik utväg stode dock i år öppen endast under förutsättning att redarna kunde få sitt tonnage försäkrat av staten, ty på egen risk vågade de ej gå och möjligheten att få utländsk krigsförsäkring vore synnerligen vansklighet att räkna med. Skulle nu staten icke vilja åtaga sig förevarande kaskoförsäkring, komme sålunda en stor mängd svenska båtar att bliva för vintern upplagda.

Då det uppenbarligen är av vikt, att staten i möjligaste mån stödjer en för landet så betydande näringsgren som sjöfarten, och då det vidare särskilt under nuvarande förhållande är angeläget, att alla tillfällen att från utlandet indraga penningmedel hållas öppna, anser jag mig i likhet med krigsförsäkringskommissionen böra förorda, att krigsförsäkring må meddelas för svenska fartyg även för resor enbart mellan utländska hamnar.

Nyssnämnda utsträckning av krigsförsäkringsrörelsen lär påkalla, att möjlighet beredes för kommissionen att meddela försäkring ej blott för resa utan även för tid. Jag anser emellertid att det förra fortfarande bör vara regel och att tidsförsäkring endast, om så oundgängligen finnes nödigt, bör tillgripas.»

På grund av vad sålunda anförts hemställde departementschefen om avlåtande till riksdagen av ifrågavarande proposition.

Det förslag till omläggning av sjöförsäkringen mot krigsfara, som nu föreligger, har utskottet visserligen ansett innebära ganska väsentligt ökad risk för staten, därvid utskottets uppmärksamhet fästas särskilt vid det föreslagna sättet för inbetalning av premierna vid kaskoförsäkring. Vidare har utskottet hyst tvekan om lämpligheten av att införa krigsförsäkring av segelfartyg samt av svenska fartyg för resa enbart mellan utländska hamnar. I fråga om segelfartygen torde nämligen vissa svårigheter föreligga att rätt uppskatta fartygens värde, vartill kommer den större risken för segelfartygs förolyckande, som må kunna förefinnas. Till denna större risk lär emellertid hänsyn kunna tagas vid försäkringspremiernas bestämmande. Vad försäkring av svenska fartyg för resa enbart mellan utländska hamnar åter angår, torde dylik försäkring endast böra meddelas med varsamhet och i varje fall så, att icke för den svenska exporten och importen tillgången till svenskt tonnage ogynnsamt påverkas. Då emellertid en dylik utländsk fraktfart icke har något direkt intresse för den svenska exporten eller importen, har det syntts utskottet lämpligt, att beträffande ifrågavarande försäkringar premierna helt erläggas kontant vid försäkrings avslutande.

Utskottets utlåtande.

Med hänsyn till de fördelar såväl för den svenska rederirörelsen som för den svenska exporten och importen, vilka genom den av Kungl. Maj:t föreslagna omläggningen otvivelaktigt böra vinnas, har utskottet funnit sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, dock med den ändring, som följer av vad utskottet här ovan yttrat beträffande inbetalningen av försäkringspremierna vid fraktfart mellan utländska hamnar.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att med avseende å statens meddelande av sjöförsäkring mot krigsfara må i fråga om premiers erläggande och försäkringens omfattning tillämpas förändrade bestämmelser av i huvud-

sak det innehåll, som finnes i statsrådsprotokollet över finansärenden den 18 september 1914 angivet, dock att premie för försäkring av svenskt fartyg för resa enbart mellan utländska hamnar skall i sin helhet kontant erläggas vid försäkrings avslutande.

Stockholm den 23 september 1914.

På statsutskottets vägnar:

F. CL:SON WACHTMEISTER.
